

تأثیر نقاشی قهوه‌خانه‌ای در ساختار اعلان‌های عاشورایی

فاطمه عسگری^۱، پروین اقبالی^۲

تاریخ دریافت: ۹۰/۷/۵

تاریخ تصویب: ۹۱/۳/۲۰

چکیده

اعلان می‌تواند در بزرگداشت ایام مذهبی از جمله در سوگواره‌های عاشورایی نقش مهمی داشته باشد. بر همین مبنا، می‌توان به ویژگی‌های خاص اعلان‌های مذهبی توجه کرد و بر اساس آن، به مسئله ساختار اعلان‌های عاشورایی از جمله طی سه دوره سوگواره اعلان‌های عاشورایی بین سال‌های ۱۳۸۴ الی ۱۳۸۷ پرداخت. با نگاهی به داده‌های جدول‌ها در تحقیق حاضر، روشن شد ساختار حلزونی یا دوار در اعلان‌های عاشورایی کمترین کاربرد و ساختار ایستا، متمرکز و متباین - که در برخی نقاشی‌های قهوه‌خانه‌ای بسیار دیده می‌شود - بیشترین کاربرد را دارد. البته، شاید کاربرد بیشتر ساختار ایستا، به علت ارتباط آن با مفاهیم ایستایی و پایداری در واقعه عاشورا باشد. این ارتباط به لحاظ فرم و رنگ در بسیاری از آثار دیده می‌شود؛ همچنین به نظر می‌رسد اعلان‌های عاشورایی اغلب بر اساس بعضی ساختارهای هنرهای تصویری از جمله نقاشی قهوه‌خانه‌ای به صورت ایستا، متمرکز و متباین مطرح شده‌اند. امروزه نیز طراحان اعلان می‌توانند با بهره‌گیری از هنرهای تصویری و آیینی (از جمله نقاشی قهوه‌خانه‌ای طی دوره‌های صفویه، قاجار و معاصر) با نگاه امروزی‌تر و بررسی ساختار فرم و رنگ به نتایج مطلوب دست یابند تا آن‌ها را در خلق اثری فاخر باری رسانند.

واژه‌های کلیدی: نقاشی، قهوه‌خانه‌ای، اعلان عاشورایی، فرم، رنگ.

تاریخی اعلان‌های عاشورایی، گذشته این اعلان‌ها به هنرهای آیینی و تصویری عاشورا به‌ویژه به نقاشی قهوه‌خانه‌ای و پرده‌های تزیینه باز می‌گردد؛ با این توضیح که عناصر بصری اعلان نیز می‌تواند مانند بسیاری از هنرهای تصویری، تابع ساختار موضوع آن سازماندهی شود؛ به این معنا که موضوع و ساختار اثر در فضاسازی فرم‌ها و رنگ‌ها مؤثر است؛ گذشته از آنکه، عناصر ارتباطی نظیر جهت، موقعیت، فضا؛ و جاذبه عناصر و رنگ‌ها، از آنجاکه دربردارنده محتوا و معانی مختلف از جمله دربردارنده مفاهیم عاشورایی هستند، در ترکیب ساختاری فرم‌ها و رنگ‌ها دخیل‌اند.

استفاده از اعلان، در بزرگداشت ایام مذهبی از

مقدمه
حماسه حسینی فرهنگ عاشورایی را به همراه دارد و انقلاب عاشورا، انقلاب ارزشها و آرمانهای انسانی است که حتی پس از قرن‌های متمادی، با گذشت از فراز و فرودهای مختلف فرهنگی، سیاسی و اجتماعی، جلوه‌های آن هنوز بر فرهنگ و هنر این مرز و بوم جاری و اثرگذار است. «واقعه کربلا در سال ۶۱ هجری رخ داد» (اللهی، ۱۳۷۷: ص ۱۲) و از رهگذر الهام‌بخشی به بسیاری از هنرمندان، شکل‌های هنری گوناگونی ملهم از این واقعه پدید آمد. در میان هنرهای عاشورایی، هنر گرافیک در دو این میان «اعلان» جای خود را در دهه‌های اخیر به‌خوبی باز کرده است. با نگاهی کوتاه به پیشینه